

وقف نامه از مازندران

ساری

و ۹۹۴ و ۱۰۰۲ داشته است . این وقف نامه را کهن ترین آنها دیدم و در اینجا نقل میکنم .

در طومار آستانه های مازندران که در همین نشریه (ش ۲) نشر کرده ام در شماره ۲۷ از امام زاده عبدالله کاظم کلیجان رستاق یاد شده که تولیت آن با درویش یعقوب بوده و بیست و پنج قران و چهار عباسی مقرری داشته است . نام امام زاده عبدالله است و فرزند امام موسی کاظم چنانکه در دووقف نامه مورخ ۸۰۶ و ۹۳۴ می بینیم و او را به لهجه فارسی « عبدالله کاظم » خوانده اند .

این درویش یعقوب شاید همان پسر درویش غضنفر کیله آبادی باشد که در وقف نامه مورخ ۹۳۴ از او یاد شده است .

چنانکه خواهیم دید در وقف نامه مورخ ۱۰۰۲ هم از درویش یعقوب پسر درویش عرب یاد میشود و این درویش عرب متولی وقف است بهترین است که بگوییم که در این طومار از اوست که یاد میشود و او بایستی به ارث متولی شده باشد .

راینو در مازندران و استرآباد از کلیجان رستاق ساری و کولای کلیجان رستاق یاد کرده است مزار این امام زاده چنانکه از دووقف نامه مورخ ۸۰۶ و ۹۳۴ برمیآید در روستای کولا است . و این کولا هنگام فرمانروایی ابوخرزیمه

در نوروز ۱۳۴۷ در اداره اوقاف ساری دفتری دیدم که رونوشت وقف نامه های آن سامان درج شده بود من با فرصت کمی که داشتم توانستم با همکاری دوست گرامیم آقای محمد شیروانی نام چند وقف نامه ای را یادداشت کنم و از یکی آنها که کهن تر می نموده است سوادی بردارم ، چنین است نام و نشان چند طغرای از آنها :

وقف نامه حاجی کلا مورخ ۱۲۳۸

وقف نامه میرزا عبدالرسول برای نوربدر و

جز آن مورخ ۱۲۵۸

وقف نامه میرزا محمد تقی مجتهد ساروی

مازندرانی مورخ ۱۲۵۸

وقف نامه حاجی درویش علی مورخ ۱۲۶۱

وقف نامه حاج محمد علی عطار مورخ ۱۲۶۹

وقف نامه حاج محمد علی امین الشریعه مورخ

۱۲۸۵

وقف نامه حاجی درویش علی مورخ ۱۲۹۹

وقف نامه آقا سید محمد آقا میرافسور مورخ ۱۳۱۹

وقف نامه کربلایی آقا محمد برای پایین کولا

مورخ ۱۳۲۴

وقف نامه آقا محمد باقر کولایی مورخ ۱۳۲۴

وقف نامه دکان عباس خانی مورخ ۱۳۳۰

در این دفتر وقف نامه های مزار امام زاده

عبدالله کاظم روستای کولا در کلیجان رستاق ساری

دیده میشود که اصل آنها تاریخهای ۸۰۶ و ۹۳۴

بیگانه عرب مسلحه و ساخلو بوده است. در بند
کولا همانست که وندادهر مزد نزدیک آنجا بافراسه
فرمانده خلیفه عرب جنگید و اورا بکشت و لشکریان
اورا بشکست (تاریخ طبرستان ابن اسفندیار
ص ۱۸۵ - تاریخ طبرستان مرعشی ص ۲۷۴ و
۳۲۳ و ۳۲۵ و ۲۵۷ و ۱۶۷ و ۱۵۸)
راینو از چند «**امام زاده عبدالله**» یاد
میکند که گویا هبچیک این امام زاده ما نیستند
(ص ۷۵ و ۸ تا ۸۳ و ۹۴ و ۱۶۲ و ۱۷۴ و
۲۲۳ ترجمه فارسی)

چنین است این وقف نامهها :

بسمه . الحمد لله الواقف علی الضمائر و
المطلع علی السرائر و الصلاة و السلام علی محمد
و آله خیر القباثل و العشاثر .

و بعد بمفاد آیه مبارکه «و ما تقدموا من خیر
تجدوه عند الله و من جاء بالحسنة فلاعشر امثالها»
وقف صحیح و حبس مخلصد شرعی نمود مفخر
الفقراء و مرجع الصلحاء الدرویش کمال السدین
کیله آبادی تمامت مراتع مواشی موسومه **بریا** و
میمنه چال و **ازداسر** ارا که از توابع و جنگل و
پایین کولا محسوب است و محدود است به
حدودات :

شرقیان به سامان **توله سرا** و **یرکنسک**،
و غربیا به سامان **تادرسرای** ، جنوبیا به **سنجاب**
و **اغوزین** ، شمالیا به **مچهر کم و پلنگ کوتی** ،
با جمیع توابع و منضمات آن از اشجار و انهار و
غیرها را بر مزار کثیر الانوار حضرت **امام زاده**
عبدالله ابن موسی الکاظم ، علیهما و علی
آبائهما الف الف تحیه و السلام ، المدفون فی قریه
کولا که منافع و عوائد آن همه ساله بعد از تعمیر
عین موقوفه تعمیر آستانه مبارکه و صرف چراغ و
فرش گردد .

و نظارت آن را مادام الحیاة به خود مفوض
و مرجوع داشت ، و بعد از خود به اولاد صلی
خود با تقدیم ذکور علی الاناث نسلان نسل الی یوم
القیامته ، و بعد انقضایهم به اتقی و اورع آن مشهد
شریف .

صیغه الوقف علی طریقه الشرع القویم جاری
گردید . «من بدله بعد ما سمعه ، فانما اثمه علی
البدین بدلونه» .
و کان وقوع الوقف فی ۲۵ شهر صفر فی

سنه ۳۳۶ و ثما نمائة من الهجرة المصطقوبه علیه
آلاف التحیه (۸۰۶) .

الشهود: خواجه محمد امین گیل ، ایضا شفیع
بریح ، ایضا آقا محمد سعید ، ایضا محمد طالب
بریمان ، و معصومه گیل ، فتح اله بن محمد قلی .
وصیت می نمایم اولاد و نسل را بسراجنتاب
از محارم المخصوص بر عدم تزییع این وقف و من
سعی فی خرابه فعلیه لعنته الله و الملائکة و الناس
اجمعین ، انا العبد الخائف المستجیر **الدرویش**
کمال الدین ابن درویش جلال الدین کیله
آبادی خادم عبدالله بن موسی الکاظم
علی آبائه و علیهما التحیه و السلام . ربنا تقبل منی
انک انت السميع العليم آمین یارب العالمین فی
سنه ۸۰۶ .

بسمه و نستعین . الحمد لله الذی خلق کل
شیء و اعطى و الصلاة و السلام علی رسوله و آله
مصایح الدجی و مفاتیح النهی ، وسلم تسلیم کثیرا .
اما بعد فقد قال اله تبارک و تعالی : « و ماتقدموا
لانفسکم من خیر تجدوه عند الله » و قال ایضا : « من
جاء بالحسنة فلاعشر امثالها ، و من جاء بالسیئة
فلا یجزی الا مثلاً » .

بنابر این مقدمات رضیه و کلمات مرضیه در
ساعت وقف کرد و تصدیق نمود و حبس مؤبد
فرمود عالی جناب وزارت (و) دولت مآب جلالت
نصاب رفعت انتساب خواجه جلال الدین محمد بن
المرحوم **خواجه جمال الدین اخی** غفرله ، در
حالت (صحیح) نفس و ثبات عقل و نفاذ جمیع
تصرفات شرعیه و اعترافات دینیة مرعیه از آنچه حق
و ملک او بوده (و) در تحت تصرف مالکانه خود
داشته شرعا ابتغاء لمرضاة الله و طلبا لثوابه و هر
بالعقوباته ، و آن همگی و تمامی املاکی است که
از **کاوس شریکیا** و **اسماعیل شریکیا** و
یاران شریکیا ابتیاع نموده واقف مذکور که
واقع است به قریه مرمت من بلوک اندر رود محدود
به حدود : شرقیان متصل به املاک قریه آقا اشرف
ناصر الملک ، غربیا به ملک واقف مذکور ،
جنوبیا منتهی به جوی قریه مرمت ، شمالیا ملحق به
خرابه و آب گردش ، وقف صحیح شرعی کرد واقف
مذکور هذا الموقوف محدود مذکور را به مزار
متبرکه **امام زاده عبدالله بن کاظم** که به موضع
کولا مدفون است . وقف مخلصد گردانیده و تولیت

۳۳۶ - ۸۰۶ هـ / ۱۴۰۳ - ۱۳۲۵ ق

آن را به جناب تقوی مآب عرفان صورت ... (یک کلمه خوانده نشده) **درویش یعقوب ابن المبرور درویش غضنفر کلیه آبادی داده** . واقف مذکور در جنب این وقف مذکور مقرر نموده که هیچ آفریده‌ای را کائنا من کن از فرزندان و قبائل و عشائر واقف مذکور و غیره در محصول محدود مذکور نماید به غیر آن موقوف علیه و متولی که **درویش یعقوب** مذکور است در لغت خدا گرفتار باشد .

« ومن سعی فی ابطاله فعلیه لعنة الله والملائكة و الناس اجمعین » .

و جری ذلك فی تاریخ بیست و چهارم شهر الله جمادی الاول سنه **اربعة و ثلثین و تسع مائة** . شهادت اشرف اخعی، شهادت درویش خداداد، شهادت خواجه محمد اخعی، هو العبد فخر الدین سابعص مصاحب سیرالله (؟؟) غفر ذنوبها (جای مهر) اقرار عیسی (جای مهر)، جای مهر « قوام الدین » .

بسمه تعالی . السواد مطابق لاصله باستثناء المقدمه وبعض عبادات غیر مهمه ، وانا الاقل الجانی محمد باقر نجل الشیخ الحائری المازندرانی باقر بن محمد حسین .

السواد مطابق الاصل حررها الاقل الاحقر ابولقاسم الحسینی .

هذا السواد مطابق الاصل المعتبر، حررها الاقل کاظم بن خدابخش الحسینی . عبده محمد بن محمد مهدی ،

بسمه وله الحمد . السواد مطابق لاصله المعتبر، حررها الاحقر علی بن اسدالله .

السواد مطابق لاصله القدام، المتوکل علی الله محمد بن محمد رضا، محمد تقی بن محمد رضا الحسینی .

السواد مع اصله کان (مطابقا) کاتب السلطان . صح الوقف وهذا وقع ، حرره عبده الفقیر الى الله الملك الغنی عبدالغفور بن حسن بن حسین بن حاجی محمد المازندرانی .

السواد مطابق الاصل، حررها الاقل الاحقر ابولقاسم الحسینی بسم الله و له الحمد . السواد مطابق لاصله المعتبر، حررها الاحقر الجانی اسدالله بن علی .

السواد مطابق لاصله المعتبر، حررها الاقل کاظم بن خدابخش الحسینی ، عبده محمد بن محمد مهدی .

السواد مطابق لاصله المعتبر القدام محمد تقی بن محمد رضا الحسینی ، المتوکل علی الله محمد بن محمد رضا .

السواد مطابق لاصله کاتب السلطان .

اسامی شهود : سید زین العابدین تنگه لته‌ای، سید پاشا تنگه لته‌ای ، سید همه‌الله تنگه لته‌ای ، مقوی (؟) خداداد ولایتی (؟) ، مولات (؟) محمد سلطان، مولات محمد اسکندر .

هو الواقف

بسمه . حمد لمن جعل الصدقات والخیرات ذریعة للوصول الى جنات النعیم . والصلاة والسلام علی المنعوت بالحق العظیم والفضل الجسیم محمد - المبعوث علی الجن والانس من الملك القدام و عترته و ذریته السواصلین الى درجات الجنان بلطف الحي القدام .

وبعد مطلوب آنکه چون سرای دنیا مستعار نه مسکن قرار، و آدمی را ناچار است از زاد و راحله‌ای که به وسیله آن خود را از غرقاب ذنوب به منزلگه اظهار و ابرار تواند رساند ، و بهترین زاد طاعات و عبادات و صدقات جاریات و اعطای خیرات و مبرات تا به مقتضای آیه کریمه « وما تقدمو من خیر تجدوه عند الله فی يوم کان مقداره خمسين الف سنة » دستگیری کند، بناء علیه عفت پناه عزت دستگاه بی بی بیگم خاتون بنت سید همه‌الله تنگه لته‌ای وقف کرد و حبس مخلد نمود طلبا لمرضاة الله تعالی و هر با من عقاب « یوم لا ینفع مال ولا بنون » مساحت دو جریب زمین برنجی را که واقع است به موضع تنگه لته رودبار من بلوک کلسیجان رستاق من اعمال سازی مزروع از نهر تیجنه رود : شرقی متصل به نهر مرقت ، غربی ملحق به کیله سید میر تنگه لته‌ای جنوبی مقرون به ملک موروثی سید علی کیادر وار که از سید قوام الدین تنگه لته‌ای اتباع نموده، شمالی منتهی به ملک مرحوم آقامیر که از خواجه جلال الدین گیلی خریده است ، بر آستانه مقدسه منسوره معطره مطهره امام زاده عبدالله کاظم صلوات الله علیه که واقع است در قریه کولا که محصول آن را متولی آن آستانه سال بسال صرف صادر و وارد نماید ، و صاحب خیر راه دعا و فاتحه یاد می کرده باشد .

وصیغه وقف به نوعی که منقول است از حاکم

شرع بوده با جمیع شرایط و ارکان مرعی به لفظ عربی خالی از قیود مطلقه عادی از شروط مفسده به حصول پیوست ، و متولی شرعی صلاحیت و تقوی قیامت درویش عرب را گردانید ، و بعد از او اولاد او و اولاد اولاد او بطننا بعد بطن ، « فمن بد له بعد ما سمعه فانما اثمه على الذین یبدلونہ واللہ غفور و رحیم » .

وكان ذلك في تاريخ شهر محرم الحرام سنة ٩٩٤ . والسلام على من اتبع الهدى وسلم تسليما .

هو الواقف

بسمه . وبه نستعين . الحمد لله خالق البرايا والشكر لرواهب العطايا والصلوة والسلام على محمد منهاج الهدى واله مصايح الدجى .

وبعد باعث بر مضمون این وثیقه انیقه آنکه وقف کرد حضرت سعادت مآب فتوت نصاب عمده الاعیان والافاخره زبده الاکابر والاصاغر آقا مهدی [بن] المغفور المرحوم آقا ایرج از نیج بر مزار فیض آثار جنت مکان ملائک آشیان امام زاده اعظم عبدالله علیه وعلى آباءه الطاهرین آلاف من التحیته والثناء من الملك الاکرم .

مساحت یک جریب زمین برنجستان مع آب که واقع و کائن است در دهلوک کولا در دشت مشهور به کولا رود بار محدود به حدود از بهه : شرقیا متصل بزمین ورثه ضحاک گیلان ، غربیا متصل به زمین ازدها و جمال ، جنوبا به زمین سرهنگ شمالیا بزمین سید رفیع الدین دارواری که از مهراسب بن غضنفر کارد گمر و کاردش کاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی رتال جامع علوم انسانی زهرا خاتون بنت عماد الدین آهنگر و خواهرش فاطمه خریده بود .

به شهادت درویش عرب و پسرش درویش یعقوب و به شهادت ملازمین العابدین ابن ملا حسن بریج ، به مبلغ پنجاه تنگه .

وتولیت این زمین را به حضرت درویش عرب مقرر نمود که صرف آستانه متبرکه و صادرین و واردین نماید ، و بعد از او به فرزندانش بطناعلی بطن و بعد انقراضهم علی عامه المسلمین قربه الی الله . سیل عمال و صاحب جمعان و داروغگان و کلانتران قریه کولا آنکه درویش معزی الیه در سرکلاین زمین از بابت سلامی وللهزنی و سرقلمی و جریب تنگه و دانه زرو خرج راه مهر و محاصل و

جمیع تکلیفات عرفی معاف و مسلم شناسند ، و شکر و شکایت اورا عظیم و مؤثر دانند ، و اجر آن را از حق جل و علا طلب نمایند .

تحریرا شهر جمادی الاولی سنه اثین والف من الهجرة النبویه حامدا مصلیها

حروه العبد الملك الحقیقی محمود بن علی بن دبیر البیت سلیمی علی علیهم بمحمد و آله

قد وقع الوقف وحصل القبض والاقباض من الاقل اجریت صیغه الوقف بالوكالة عن الواقف

وحصل القبض والاقباض ، تمقه الجانی فی التاريخ ، خادم الشریعة المصطفویه : میر باقر بن عبدالمعظم

الحسینی ، فتح الله بن محمد قلی .

ابن سواد مطابق اصل است ، حرره الاقل الاحقر ابوالقاسم الحسینی .

السواد مطابق لاصله الاصل ، حرره الاقل عبده محمد بن محمد مهدی ، کاظم بن خدا بخش الحسینی .

بسمه تعالی . السواد طبق اصله المعتبر لدى الاحقر : محمد باقر نجل الشیخ الحایری المازندرانی ، باقر بن محمد حسین .

بسم الله والحمد . السواد مطابق لاصله المعتبر ، حررها الاحقر الجانی علی بن اسداله .

هذا السواد مطابق لاصله الشریف ، المتوکل علی اله محمد بن محمد رضا ، محمد تقی بن محمد رضا .

اعترف الواقف المزبور اما الواقف المسطور (؟) لدى : محمد علی بن ابی الحسن .

السواد مطابق للاصل ، کاتب السلطان .

چنین است گزیده مضمون این وقف نامه ها :

۱- وقف نامه مورخ ۲۵ صفر ۸۰۶ از درویش کمال الدین بن درویش جلال

الدین کیله آبادی خادم امام زاده عبدالله کاظم باتولیت خود او و فرزندانش برای مزار همین امام

زاده درباره چراگاه بریا و میمنه چال و ازدار سرا از جنگل و پایین کولا .

در آن از قوله سرا ، پرکنک ، تاسرای سنجاب ، اغوزین ، مچهر کم ، پلنگ کوتی کولا یاد شده است .

باگواهی : خواجه محمد گیل ، شفیع بریج ، آقا محمد سعید ، محمد طالب

بریمان ، معصومه گیل ، فتح اله بن محمد قلی .

۲- وقف نامه مورخ ۲۴ ج ۹۳۴/۱ از خواجه جمال الدین محمد بن خواجه جمال الدین اخی وزیر برای همین مزار با تولیت درویش یعقوب بن درویش غضنفر کیله آبادی درباره ملکهای که از کاوس شریکیا و اسماعیل شریکیا و یاران شریکیا (؟؟) خریده است در روستای مرمت اندرود .

در آن از قریه آقا اشرف ناصر الملك وجوی مرمت و خرابه و آب گردش یاد شده است. باگواهی: اشرف اخی و درویش خداداد و خواجه محمد اخی و فخر الدین و عیسی بن محمد و قوام الدین .

۳- وقف نامه مورخ محرم ۹۹۴ از بی بی بیگم خاتون دختر سید همه الله تنگه لته ای برای همین مزار با تولیت درویش عرب درباره زمین برنجی تنگه لته رود بار گلستان رستاق ساری که از رودخانه تیجنه رود آب میخورد.

در آن از روخانه مرمت و کیله سید میر تنگه لته ای و سید علی کیا در واروسید قسوام الدین تنگه لته ای و آقا میر و خواجه جلال الدین گیلی و روستای کولا یاد شده است .

باگواهی: سید زین العابدین تنگه لته ای، سید پامشای تنگه لته ای ، سید همه الله تنگه لته ای ، خداداد ، محمد سلطان . محمد اسکندر .

۴- وقف نامه مورخ ج ۱۰۰۳ از آقا مهدی پسر آقا ایرج از نیج برای همین مزار با تولیت درویش عرب پدر درویش یعقوب درباره زمین برنجستان با آب در بلوک کولا در دشت کولاروبار

در آن از: ضحاک گیلان ، ازدها ، جمال ، سرهنک ، سید رفیع الدین دارواری ، مهرانسب بن غضنفر کاردگر و مادرش زهرا خاتون دختر عماد الدین آهنگر و خواهرش فاعمه دتنگه یاد شده است .

باگواهی درویش عرب و پسرش درویش

یعقوب و ملا رین العابدین پسر ملاحسن بریج و فتح اله بن محمد قلی نویسنده سجل آن میر باقر بن عبدالعظیم حسینی و نویسنده متن محمود بن علی بن دبیر البیت سلیمی (؟) است .

از آنچه در دفتر اوقاف برمیاید پیداست که رونوشتی از اصل این وقف نامه ها در دست بوده و این رونوشتها را گو یا کاتب السلطان نوشته و دانشمندانی مانند محمد تقی بن محمد رضای حسینی و محمد بن محمد رضا و محمد علی بن ابی الحسن و عبدالغفور بن و محمد بن محمد مهدی و کاظم بن خدا بخش حسینی و ابوالقاسم حسینی و حسین کولانی و علی بن اسداله و محمد باقر بن محمد حسین حائری مازندرانی بردستی این رونوشتها گواهی داده اند . اینک از چند نکته که از این سندها برمیاید یاد میشود :

۱- در وقف نامه مورخ ۱۰۰۳ از مالیاتهای : « سلامی ، لله زنی ، سرقلمی ، جریب تنگه ، دانه زر ، خرج ، راه مهر ، محاصل » یاد شده است .

۲- در این وقف نامه ها از درویش کمال الدین بن درویش جلال الدین کیله آبادی خادم عبد الله کاظم و واقف (۸۰۶) و خواجه جلال الدین محمد بن خواجه جمال الدین اخی وزیر واقف و درویش یعقوب پسر درویش غضنفر کیله آبادی متولی (۹۳۴) و درویش عرب متولی (۹۹۴ و ۱۰۰۲) یاد میشود همچنین از اشرف اخی و درویش خداداد و خواجه محمد اخی که در وقف نامه مورخ ۹۳۴ از گواهانند .

پیداست که آنان از همان برنایشگانی هستند که در سرزمین طبرستان به اخی گری می برداختند و آنان از گروه جوانمردان این سامان میباشد (تاریخ طبرستان مرعی ص ۱۰۴ و ۱۱۶)

۳- در این وقف نامه ها به پذیرائی صادر و وارد این مزار سفارش شده است درست مانند همان

کارنیک‌کی که در خانقاه سیدکن الدین یزدی (جامع الخیرات) و وثاقه سرای درویش تاج الدین ولسی در نیاک لاریجان (استاد نیاک) میکرده‌اند.

۴- در اینها از خاندان ازینج و بریج و بریمان و کلردگر و همچنین از پول تنگه یاد شده است.

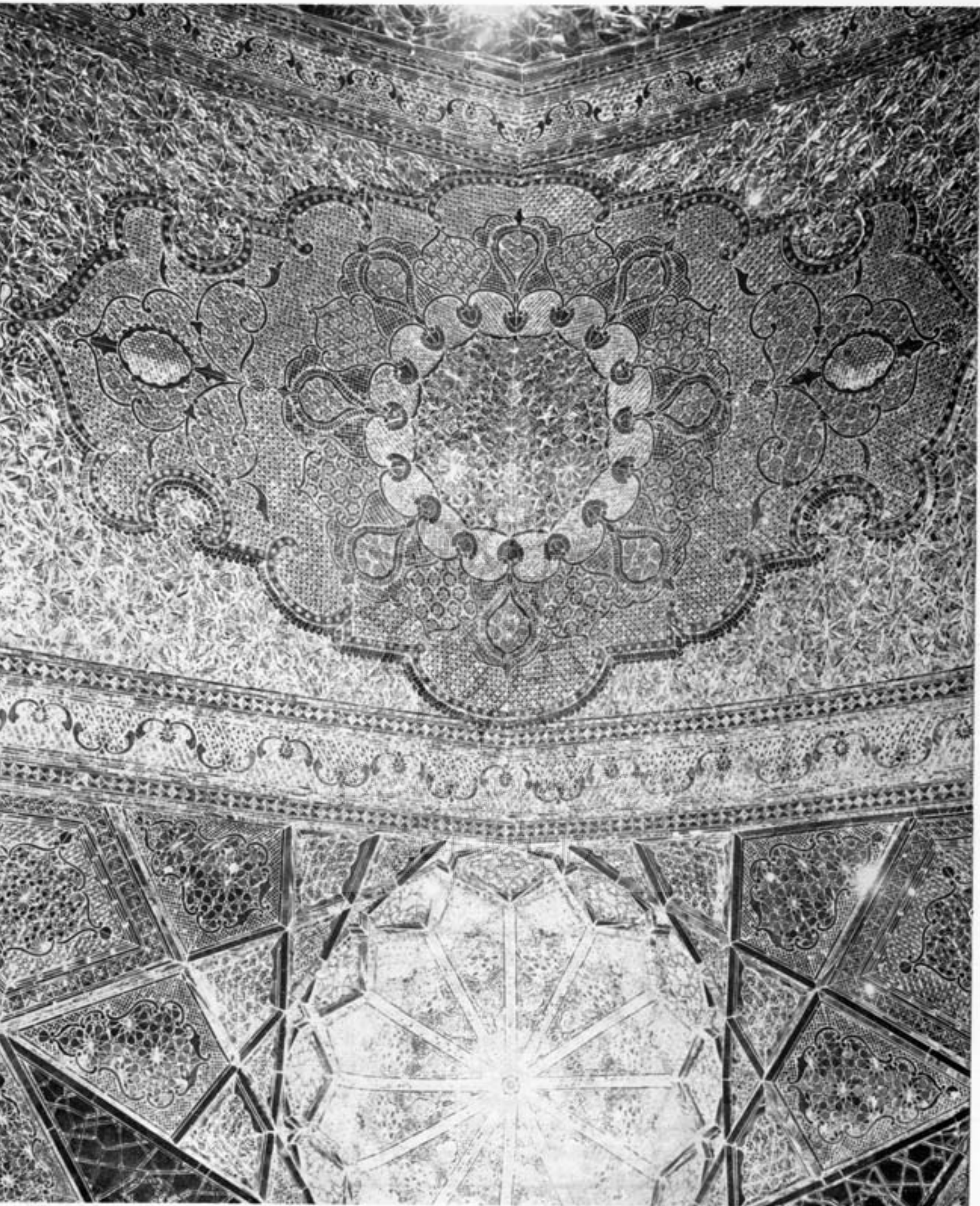
۵- در آغاز وقف نامه مورخ ۹۳۴ در دفتر اوقاف ساری چنین نوشته شده است: «تاریخ ۲۶

شهر شعبان المعظم ۱۳۳۰ پس از ثبت وقف نامه که چهار طغراست از نمره يك الى چهار تحویل اقل گردید، انا الجانی الحسین الکولانی» (جای مهر: حسین منی و نامن حسین)

از اینجا برمیاید که این چهار طغرا وقف نامه اصل یا رونوشت آنها در شعبان ۱۳۳۰ ق به حسین کولانی داده شده است.

شپوشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

آینه کاری شاهچراغ شیراز